

toe te voegen dat het vanzelfspreek dat te zijner tijd de andere gebiedsdelen deze ontwikkeling niet alleen met belangstelling zullen volgen, doch dat deze, ook wat hun zelf betreft, zich daaraan zullen willen spiegelen en dat dus aanpassing bij het min of meer overnemen daarvan aan volksaard en ontwikkeling noodzakelijk zal zijn. En dat mededelingen op dit gebied dus voorbarig zouden zijn. Ik voel zeer goed hoe moeilijk het zal zijn een goede redactie voor Indië te vinden en acht daarom een conferentie met u vóór uw vertrek gewenst. Gaarne zou ik de heer Beelaerts¹ die zo vriendelijk is mij zijn hulp te verlenen bij de voorbereiding van mijn radioredes, uitnodigen die conferentie bij te wonen opdat hij van u persoonlijk uw denkbeelden kan vernemen, waardoor later onze samenwerking bij het redigeren zal worden vergemakkelijkt.²

De notitie kwam er op neer, dat de koningin wenste dat voor haar een goddeels nieuwe radiotoespraak zou worden opgesteld die niet méér zou inhouden dan dat Indië evenals Nederland na de oorlog zou worden 'vernieuwd'. Zij kreeg geen voet aan de grond. Noch van Mook, noch Gerbrandy, noch van Kleffens waren bereid, een tekst prijs te geven waarin, na zo lange discussies, alle leden van het kabinet behalve Soejono zich hadden kunnen vinden. Er werden in die tekst slechts enkele stylistische wijzigingen aangebracht, het begrip 'vernieuwing' kwam er in te staan, de beperking 'naar de betekenis der gebieden' verdween, er werd uitdrukkelijk verwezen naar de rijksconferentie en er werd (dat was een denkbeeld van van Kleffens) in opgemerkt dat wat als beleidsvoornemens aangekondigd zou worden, 'slechts kan worden uitgewerkt in vrij overleg, waarbij de gebiedsdelen van elkanders denkbeelden zullen willen kennismaken' – een toevoeging welke geboren was uit het achterdochtig vermoeden dat van Mook, zonder met de in Nederland levende denkbeelden rekening te houden, in Indië zijn eigen gang zou trachten te gaan.

Op 6 december '42, aan de vooravond van de verjaardag van Pearl Harbor, hield de koningin voor Radio Oranje de toespraak die inderdaad, zoals Gerbrandy gesteld had, 'onder de loupe bekeken' was.

*

Toen van Mook midden november in Washington arriveerde, had hij

¹ Jhr. mr. F. Beelaerts van Blokland, vice-voorzitter van de Raad van State, die de koningin op haar verzoek naar Londen had vergezeld. ² Notitie, z.d., van koningin Wilhelmina aan van Mook (ARA, Coll.-van Mook, 4).